

Kako brati to knjigo?

Ta knjiga ni knjiga, pač pa zemljevid. Vendar ni zemljevid, pač pa kartografova delavnica, v kateri se pred vašimi očmi zarisujejo zasnutki zemljevidov. Vendar ni delavnica, saj se vsakič znova znajdemo na neki poti: pač pa je neposredna pripoved o obotavljivih raziskovalnih potovanjih po nekem novem, neraziskanem kontinentu – prav tej živi Zemlji, ki je nenadoma pod našimi nogami spremenila naravo, zato noben tukajšnji stavek ni definitivna argumentacija kake uveljavljene teze, pač pa je vsak živo in blodeče gibanje nekega konceptualnega raziskovanja, ki ima namen, da bi začeli razumeti tisti novi svet, ki je postal naše vsakodnevno okolje, z njegovimi agroekološkimi malimi kmetijami in industrijskimi farmami, njegovimi oceani, ki so hkrati prekomerno izkoriščani in tako polni moči, njegovimi hkrati vsakdanjimi in fantastičnimi gozdovi, ki jih ljudje vsepovsod iztrebljajo, včasih pa jih tudi na novo premislijo z alternativnimi oblikami gozdarstva, s katerimi poskušajo nanje pogledati drugače.

Tu odprte poti, idejne avanture, ki včasih ne vodijo nikamor, se ne dogajajo na konkretni zemlji, z njeno sociologijo in njenimi lokalnimi ekologijami, pač pa v prostoru idej, zavestnih in nezavednih, ki naseljujejo našega duha in naše kulture ter nas pripravijo, da na določen način gledamo in delujemo na konkretno zemljo,

kajti plasti pojmov, ki jim pravimo »narava«, »politika«, »družba«, »stvari« in »bitja«, »živa bitja« in »človeška bitja«, niso zgolj prazne abstrakcije, s katerimi se ukvarjajo akademske diskusije: pač pa so realne abstrakcije, ker gre za tiste nevidne zemljevide sveta, ki smo jih podedovali od dominantne moderne dobe in ki nas silijo, brez besed, celo brez naše vednosti, da se nasproti svojemu svetu vedemo na tako čuden način, kot to počnemo danes.

To pomeni, da se raziskovanje, ki se ga lotevamo po teh smernicah, ne giblje tam zgoraj, na nebu idej, pač pa tukaj, na Zemlji idej: idej-sil, idej-zemljevidov, idej-vrednot in idej-bojev.

Zagovarjati želim, da našo dobo opredeljuje neka neimenovana izvorna poteza, in sicer destabilizacija vseh naših odnosov z živim. Iz tega izhaja ideja, da imamo pred seboj – kot tisto, kar moramo odkriti oziroma raziskati – prav svoje lastne odnose z živimi okolji, ki jih naseljujemo: odnose, ki smo jih podedovali, odnose, ki so zaželeni, odnose, proti katerim se moramo odločno boriti, odnose, ki jih hočemo ukiniti. V globljem smislu pa bi rad pokazal, da je neraziskan prav *prostor mogočih odnosov* do živega, ki ga je treba iznajti za jutrišnji dan, in to zato, ker se je ta prostor s svojim polimorfnim razkošjem osiromašil, zatajil in onemogočil zaradi dualistične modernosti, ki je ne-človeško življenje preobrazila v mehanicistično naravo, v goli vir in scenografijo za človeška bitja.

Vsakega od velikih delov te knjige sem poimenoval »izvidnica«, in sicer preprosto zato, ker s tem najbolj pošteno izrazim njihovo epistemološko naravo: gre za izvidniške misije, ki napredujejo z blodečimi korakci (od tod aforistična forma), tipajo v temi, ne da bi vselej vedele, kako naprej, se ritensko vračajo, včasih pa se razmahnejo z velikim skokom v stran, z ovinkom brez konca, s teoretskim prodorom, ki nenadoma pod našimi nogami spremeni samo osnovo zemljevida, ali pa z minornim napredkom v kaki niansi. Te izvidnice

izhajajo z vsakokrat drugačnega mesta, vendar se pogosto združijo, včasih kak del poti, to je nekaj aforizmov, napredujejo vzporedno, tako da ima nova izvidnica korist od odkritij predhodne, nato pa se razcepijo, pa spet prekrizajo. Torej se ne bo mogoče izogniti občutku, da se kaj ponavlja, kar pa, če dobro pogledamo, pravzaprav ni res, ker sta prejšnji in kasnejši del poti vsakokrat drugačna in ker ista formula ali isti pojem spremeni naravo in pomen glede na miselno pot, po kateri se stke: vsakokrat vodi drugam.

Na tem raziskovalnem potovanju bomo verjetno naleteli na težavne predele: nihče ni varen pred možnostjo, da se zaplete v grmovje konceptualnih tehnik ali pogrezne v močvirje premalo poznanih referenc. V takih trenutkih ne smete pomišljati, ampak le z bežno pozornostjo preletite besedilo, ne da bi si belili glavo in skušali razumeti natančen pomen vseh povedi, vse do naslednjega ali še naslednjega aforizma: vse dokler ne pridete do točke, kjer vam bo besedilo ponovno spregovorilo; in tako lahko nadaljujete potovanje brez tveganja, da boste obtičali pred vsako čerjo. Zaradi zgradbe v obliki aforizma in izvidnice lahko pot povzamete, ne da bi morali natanko razumeti, kaj je v igri pri vsakem segmentu potovanja. Do svobodnega preletavanja imate absolutno pravico.

V naši zgodovinski tradiciji so bile izvidnice pogosto vojaške misije, ki so imele za namen vzeti v posest neko ozemlje, premagati njegove prebivalce in opleniti njegove vire – temle misijam, ki poizvedujejo o naših odnosih do nečloveških življenjskih oblik, pa pripisujem natanko *obratno* funkcijo. Te izvidnice nas morajo osvoboditi borbenih in destruktivnih odnosov, ki jih je naša tradicija naturalizirala v svoji okoljski teoriji in praksi – morajo *demilitarizirati* naše odnose do živega sveta in tako odpreti neko polje možnosti.

Vrnitev modernih ljudi v mitični čas

Drugo ime za sistemsko ekološko krizo sodobnosti

1.

V kakšni dobi živimo?

2.

To povpraševanje bi rad začel s kratko osvetlitvijo slepe pege, ki se pojavlja v sodobnih diagnozah tega, kakšno prihodnost si je treba želeli, kakšen svet je treba misliti in kakšne boje je treba bojevati.

3.

Zdi se mi, da je današnja teoretska politična ekologija že poglobljeno raziskala in dobro formulirala veliko tega, kar je v igri, in sicer z radikalno kritiko in preseganjem nekaterih mogočnih dediščin moderne dobe. Navedemo lahko, na primer, ideologijo rasti (ideologijo, po kateri je rast bruto domačega proizvoda glavni kazalec uspeha neke družbe), ekstraktivizem^{1*} (brezumni stadij ekstraktivnega gospodarstva, ki ekosisteme postvarja v razpolo-

^{1*} Fr. *extractivisme*, ang. *extractivism*. Z asteriski označene opombe so prevajalčeve.

žljive vire), produktivizem, neomejenost tržnega gospodarstva, financializacijo tega, česar se ne sme financializirati, neoliberalizem v svojih različnih kompleksnih utelešenjih, pobesnelo akumulacijo kapitala in, bolj posredno, njegovo kopičenje v obliki premoženja, razlašanje produkcijskih sredstev, legitimacijo neenakosti, ksenofobijo in z njo povezano identitarno osamitev, dediščino kolonializma in patriarhata ...

4.

V tem miselnem polju se je tudi izdatno raziskovalo, kako boj proti vzrokom podnebnih sprememb od nas zahteva, da svoje politične ekonomije infrastrukturno preobrazimo k neki realni zmernosti, da delamo energetske plane, ki vključujejo opuščanje energij iz fosilnih goriv in preudaren odcep k obnovljivim virom energije, vzporedno pa množično in prostovoljno omejimo celotno potrošnjo, kar bi vključevalo različne oblike odrasti.^{2*} To je neki najmanjši skupni imenovalec, ki pa vendarle ostaja predmet silovitih kontroverz. Nazadnje se pojavijo še argumentirani diskurzi, ki pokažejo, da se ta preobrazba kolektivnih infrastruktur ne bo mogla zgoditi brez družbene pravičnosti in brez boja proti različnim oblikam neenakosti in diskriminacije, pa tudi ne brez odločne obrambe oblik socialnega varstva, ki so bile s trdim bojem pridobljene skozi dvajseto stoletje – spisek bi lahko nadaljevali v nedogled, kar z obnovljeno klenostjo že počne leva kritična in ekološka misel.

^{2*} Fr. *décroissance*, ang. *degrowth*. Slovenska ustreznica je najpogosteje odrast, včasih nerast.